STOCKHOLMS-TIDNINGEN EESTLASTELE

Stockholms-Tidningen UPPLAGA C, Stockholms-Tidningen Eestlastele.
ILMUB KUUS KORDA NÄDALAS — ei ilmu esmasp
TOIMETUSE AADRESS: Stockholms-Tidningen, Estniska Redaktionen, Vattugatan 12, Stockholm. TELEFON: namnanrop Stockholms-Tidningen, küsida Estniska Redaktionen. TALITUSE AADRESS: Stockholms-Tidningen, Prenumeranttjänst, Stockholm 1 tel. namnanrop, St.-T. ap. 46. KUULUTUSTE HIND 40 öört millimeeter. Kuulutuste hind tasuda peakontoris või saata rahakaardiga postiarvele nr. 1501.

TELLIMISHIND: 1 kuu kr. 3.25, veerandaastat kr. 9.—, poolaastat kr. 18.—. Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid. Tellimisblanketid (Tidningsrekvisition) saadaval igas postkontoris. Blanketile märkida, et tellimine on määratud: "Stockholms-Tidningen C upplaga, med estnisk text.
STOCKHOLMI SISELINNA tellijail tasuda tellimishind St.-T. postiarvele nr. 3686 märkides: "Prenumeration för Estnisk upplaga".
STOCKHOLMI EESLINNADE tellijaile kehtib üleriiklik tellimiskord postkontorite kaudu, nagu ülalpool kirjeldatud.
POSTITELLIJATEL (kõik väljaarvatud Stockholmi siselinn) AADRESSIMUUTMISEL täita vastav 25 öörine blankett (Anhållan om tidningsförflyttning) milline sisse anda endise elukoha postkontori mitte talitusele, kus ei ole aadresse.

STOCKHOLMI SISELINNA tellijatel teatada aadressimuudatusest talitusele: St.-T., Prenumeranttjänst, Stockholm 1.
TELLIMISED VÄLISMAALE saata rahakaardiga postiarvele 38 86.
TELLISMISHIND VÄLISMAALE: üks kuu Kr. 6.75, veerandaasta Kr. 20.25, poolaasta Kr. 40.50. Sama hind ka Saksamaale. Tellimised tudevad tasuda Rootsis.

Nr. 221 (928) — Neljapäeval, 23. septembril 1948 — 4. aastakäik — Stockholms-Tidningens tr., Sthlm, 1948.

UNO istung algas sünges meeleolus

Prantsuse presidendi palav üleskutse rahu säilitamiseks

PARIIS (St.-T.) Teisipäeva pärastlõunal kell 15 algas Pariisis Liitunud Rahvaste Organisatsiooni täiskogu kolmas järekorraline istung Chaillot tohutus palees, kuhu oli kogunenud ligemale 3000 delegaati, ajakirjanikku ja kutsutud külalist. Vastuvõtja riigi nimel avas istungjärgu prantsuse vabariigi president Vincent Auriol, kes andis oma kõnega sünge pildi praegusest maailma olukorrast, kuid ühtlasi esitas ka palava üleskutse rahu säilitamiseks.

— *Kindlusetus püsib, kired ja era*huvid irriteerivad ja raskendavad juba olemasolevaid vastolusid, lahkarvamised ristuvad üksteisega, leppimatult põrkutakse üksteisega kokku, läbirääkimised venivad pikaldaselt, lepingud on muudetud kehtetuks ja lahendused, mis on määramatule ajale edasi lükatud, näivad olema veel kaugemal kuna sõnad muutuvad üha teravamaks ja kaos üha pikeneb, ütles president Auriol. Rahutusega vaatame kuidas umbusk kasvab rahvaste vahel, kelle veri hädaohu tunnil voolas usalduslikus sõpruses.

Krahv Bernadotte'i mõrv ja Berliini-läbirääkimiste ähvardav kokkuvarisemine langetasid oma sünge varju istungi avameeleolule. „UNO istung algab väga süngel ajal. Kuid see annab ka suurema võimaluse teha midagi rahu heaks, mida kõik rahvad igatsevad. Selleks tuleb ühendada kõigi rahvaste jõud. Rahvaste pilgud on pööratud sellele istungjärgule kui viimasele lootusele, et see garanteerib julgeoleku ja rahvusvahelise õigluse", ütles *president Auriol* lõpetades.

Presidendile vastas täiskogu senine esimees argentiinlane Bramuglia kelle sõnavõtt oli aga enam retooriline kui kooskõlas tegelikkusega.

Avaistungi tähelepandavamaks sõnavõtuks kujunes *peasekretär Trygve Lie* kõne, mis oli pühendatud krahv Bernadotte'i ja kolonel Sérot mälestusele. „Nende kahe mehe surm nõuab täielikku heakstegemist nende poolt, kes on selles vastutavad. Nende surma aktualiseerib ja veelgi sundivamal viisil kui iialgi varem küsimuse, mida peab UNO tegema, et garanteerida ni palju kui on võimalik inimlikult ette näha, et tema esindajatele oleks kindlustatud maksimaalne kaitse oma ülesannete täitmisel seal, kus neid ähvardab füüsiline hädaoht.

See tõsine vahejuhtum näitab, et *teatavais tingimusis UNO ei või usaldada* oma esindajate julgeolekut kohalike võimude hoolde, vaid peab nende julgeoleku kindlustamiseks hoolitsema oma abinõudega. Ma loodan, et täiskogu avaldab selles suunas oma arvamist ja kui aeg on käes, siis olen ma valmis esitama oma seisukohad selles asjas.

Ma kinnitan ühtlasi täiskogule, et krahv Bernadotte'i ja kolonel Sérot mõrv selgitatakse kuni üksikasjadeni ja et mõrvarite isikud tehakse kindlaks. Krahv Bernadotte'i mõrvale ei leidu mingit vabandust ja ei ole sõnu millega väljendada põlastust ja hukkamõistmist sellele teole. Palestiina elanikud ise on esimesed, kes kannatavad selle mõttetu terroriakti all, ütles Trygve Lie.

Tema sõnavõtust järeldatakse, et peasekretär esitab täiskogule ettepaneku teatavate julgeolekuabinõude tarvitusele võtmiseks UNO esindajatele, mis võiks kujuneda näiteks UNO politseijõudude asutamiseks.

Pärast Trygve Lie sõnavõttu täiskogust *osavõtnud* 48 rahvuse esindajad austasid krahv Bernadotte'i ja kolonel Sérot mälestust kahe minutilise vaikse seisakuga.

Seejärele jatkus koosolek ja esimees argentiinlane Bramuglia pidas veel teise kõne. See oli aga suuremalt osalt propaganda kiidulauluks Argentiinale.

Seejärele asuti täiskogu presidendi valimisele, kelleks sai Austraalia välisminister Evatt. Ta ei võtnud kuuldagi mõnelt poolt tehtud ettepanekut katkestada istung kuni kolmapäevani, vaid asus kohe komiteede esimeeste ja abiesimeeste valimisele. Evattist kujuneb täiskogule kõigi tunnuste järele kibe juhataja ja kõige tähtsamas — poliitilises komisjonis — sai ta endale abiks sama kindla ja kartmatu eurooplase Belgia esindaja Spaaki, kes valiti oma kohale suure häälteenamusega vaatamata, et N. Liit võitles oma kandidaadi Poola välisministri Lange eest. Idabloki esindajaist ei pääsenud ühtegi komisjonide juhtimisele.

STALIN võib saada kergesti ultimaatumi neilt kahelt härralt — Bevinilt ja Marshallilt — räägitakse UNO täiskogu kuluaarides Pariisis.

Venelastele antakse veel üks võimalus

LONDON (St.-T.) — Läänebloki kolm välisministrit arutasid teisipäeval Pariisis kaks tundi Berliini küsimust, mis nüüd lõplikult on välja jõudnud läbirääkimis-staadiumist. Marshall nõudis kindlasti, et Berliini kriis tuleb anda UNO lahendada nii, et kogu maailm võiks kohut mõista N. Liidu kui sõda õhutava riigi üle.

Briti välisminister Bevinil läks lõpuks siniski korda Marshalli üle rääkida ja viivitada asja UNO kätte andmisega, kuna Bevin toetas prantsuse välisministri Schumani arvamist, et „venelastele tuleks anda veel üks võimalus". Alles pärast pikki kõnelusi Marshall nõustus sellega. Üheks põhjuseks oli ka see, et lääneriikide suursaadikud Moskvast olid sunnitud halva ilma pärast jatkama Berliinist reisi rongiga ja ei jõudnud teisipäevaks veel Pariisi. Seevastu olid aga kohal lääneriikide sõjaväelised kubernerid kindralid Clay, Robertson ja Koenig.

Bevin soovitas küsimusega veel viivitada ka seepärast, et kuna tema tahab Berliini kriisi anda UNO täiskogu arutada, nõuab Marshall selle esitamist julgeolekunõukogule. Erinevus nende vahel on, et täiskogu ei saa ise midagi ette võtta, vaid võib ainult soovitada. Neid soovitusi ei saa takistada mingi veto. Julgeolekunõukogu võib aga otsustada ja abinõude tarvitusele võtmist, kuid neid võidakse takistada jälle veto pealepanemisega.

Prantsuse välisminister Schuman soovib anda venelastele veel ühte võimalust ja selle alusel kuuldus teisipäeval, et kolm välisministrit püüavad võibolla veelkord saada kontakti Staliniga enne kui nad lõplikult loobuvad katseist jõuda kriisi lahendamisele läbirääkimistega.

Järgmine nõupidamine kolme lääneriigi välisministrite vahel ei toimu tõenäoliselt enne tulevast esmaspäeva ja siis võtavad nõupidamisest osa ka nende Moskva suursaadikud. Siis tuleb ka otsustamisele järgmine samm lääneriikide poolt.

Bevin pöördus teisipäeva õhtul Pariisist tagasi Londoni, kus ta kolmapäeva ennelõunal annab kabinetile aru Berliini-kriisi ja Moskva läbirääkimiste kohta ja hiljem esineb ülevaatega alamkojale suurtel välispoliitilistel vaidlustel. Arvatakse, et Bevin mõlema küsimuse kohta esineb siiski ainult väga üldsõnaliste seletustega seni kaua, kuni lääneriigid pole otsustanud, mis on nende järgmiseks sammuks. Avalik arvamine kes juba mitu nädalat on ootanud täielikku aruannet, saab olema sellest muidugi pettunud.

Araablased nutsid ja juudid pidutsesid mõrva tõttu

Krahv Folke Bernadotte põrm jõudis teisipäeva õhtupoolikul kell 18.35 Bromma lennuväljale. Lennuväljal ootasid skaudid ja Punase Risti tegelased, et vastu võtta mõlemate organisatsioonide langenud juhti. Stockholmi saabub üha uusi kaastundeavalduse telegramme Bernadotte surma puhul. Teiste hulgas on kondoleerinud Egiptuse kuningas Faruk, Belgia regent prints Charles, Iiraki regent prints Abdul Illah, UNO julgeolekunõukogu ning Brasiilia, Kolumbia, Soome, Prantsuse, Eire, Israeli, Liibanoni, Shveitsi, Süüria, Türgi ja Islandi presidendid ning paljude maade valitsused. Krahvi põrmu teekonnal osutati kõikides peatuskohtades sellele suuri auavaldusi.

Gefis arvestatakse, et enamus rootslasi krahv Bernadotte mõrvamise tagajärjel lahkuvad oma kohtadelt Palestiinas. Ka 300 UNO-vaatleja juht kindral Lundström pöördub lõplikult koju.

Major Facht, üks Rootsi vaatlejaist seletab St.T. kirjasaatjale, et praeguses „vaberahus" tuleb iga päev ette vastastikuseid tulistamisi. Juudid on sõjaliselt tugevamad kui araablased. Viimaste juures annab tunda üksikute araabia riikide omavaheline rivaliteet.

Mis puutub krahv Bernadotte ja kolonel Sérot mõrva, siis jutustab major Facht, et atentaat on vähimaski pisiasjus ette valmistatud. Araablased on palju püüdlikumad olnud UNO-vahendajate abistamisel, kuna juudid kõigiti on nende tööd saboteerinud.

Haifas korraldasid juudi Haganah-armee ohvitserid krahv Bernadotte surma puhul ühes kõrtsis rõõmupeo, kus juubeldati ja tantsiti. Samal ajal aga Damaskuses ja Beirutis nutsid araablased tänavatel, samal ajal kui juudid aplodeerisid.

Londonist teatatakse, et krahv Bernadotte asetäitja, neegrisoost dr. Bunche rapport ja terav protest Palestiina valitsusele, milles ta süüdistas Israeli võimusid krahvi tapmise eest vastutuse kandmises, on annud põhjust kommentaarideks kahes sõltumatus ja väga mõjukas inglise ajalehes.

Times märgib, et Israeli valitsus on lasknud paista, nagu oleks tema ainus autoriteet Jeruusalemas. Tegelikult on seda aga Stern-liiga, kes linna juutide poolt okupeeritud osas hoidis oma käes kogu võimu.

Sternliiga liikmed võisid vabalt liikuda samal ajal kui kõik teised pidid liikumiseks omama terve rea passe ja liikumislubasid.

Manchester Guardian märgib seda suurt vahet, mis valitseb Israeli valitsuse sammude vahel Tel Avivis ja Jeruusalemas. Kui Tel Avivis alustati aktsioont mõrvaliiga vastu kohe, siis Jeruusalemas algas see alles 24 tundi peale mõrva, millise aja jooksul muidugi mõrvaliigal oli küllalt aega linnast lahkuda. Hulk aega pärast mõrva oli Jeruusalemas neil veel täiesti vaba liikumine.

Leht märgib edasi, et Israel on vangistanud väga noori ja vähema tähtsusega liiga liikmeid. Sternliiga ametlik esindaja kutsuti juudipeakorterisse pärast mõrva aru andma, kuid teda lasti sealt jälle vabalt lahkuda.

Prantsuse kommunistid nõuavad uusi valimisi

PARIIS (STB) — Kommunistid on asunud rünnakule Queuille'i valitsuse vastu nõudmisega, et kiires korras toime pandaks uued omavalitsuste valimised. Kommunistide aktsioon tuli rahvuskogule täieliku üllatusena. Märgitakse, et praeguse valitsuse positsioon on juba niigi nõrgenenud streikide ja alalise streigiähvarduse tõttu. Mõne nädala eest õnnestus katoliiklasil, rahvavabariiklasil ja sotsialistidel ühisel jõul edasi lükata omavalitsuste valimisi. Tol korral jätsid kommunistid oma hääled andmata.

Peaminister Queuille kutsus valitsuse kokku teisipäeval küsimuse kohta seisukoha võtmiseks.

Peab märkima, et poliitilise pinevuse kurv hakkab Prantsusmaal jälle rahutustärataval määral kerkima. Streikide ja rahutuste ähvarduse ees, mis sarnanevad möödunud aasta lõpul toimunutele, suudab valitsus vaevu hoida oma autoriteeti. Meeleolu Prantsusmaal muutub üha ebakindlamaks ja rahutumaks.

Samal ajal on teravnenud vahekorrad ka de Gaulle'i ja tema vastaste vahel. Olukorrale on tüüpiline juba see, et de Gaulle oma äsja lõpetatud kõnereisil Lõuna-Prantsusmaal avalikult andis mõista, et kui asi teisiti ei lähe, võib kõne alla tulla võimu haaramine vägivaldselt.

Grenobles tähendas kindral, et "võib arvata, et praegune saamatu valitsus püüab ennast vägivaldselt hoida võimul." Ta ütles edasi, et sellisel juhul peab kasutama sama meetodit, mida kasutas vastupanuliikumine a.1940 ja päästa hukkuvat vabariiki. De Gaulle seletas, et ta igal juhul eelistaks võimuhaaramist demokraatlike ja vabariiklike meetoditega.

SIIT ja SEALT

● **Inglismaal viibib praegu Saksamaa Briti tsooni eestlaste keskesinduse esimees Jaan Kitzberg, kes võtab osa saadik Torma juures saatkonnas toimuvaist sotsiaal- ja kultuurküsimuste arutlemiskoosolekuist koos Timoteus Grünthaliga Rootsist.**

● Birminghamis Inglismaal töötab 25-liikmeline põgenike käsikingseppade grupp, mille juhiks on endine Unioni saapavabriku tehniline juhataja Voldemar Virro. Gruppi kuulub viis eestlast, ülejäänud on lätlased ja leedulased.

● **Saksaaegseist saksa julgeolekupolitsei tegelasist Tallinnas on von Seefeld istunud pikemat aega vanglas. Ta vabanes hiljuti ja kuuldavasti olevat ta nüüd Hamburgis tegev ärialal. Liitlased olevat vabastanud ka dr. Sturmi, kelle nime nimetati ühenduses eesti intelligentsi massilise vangistamisega a. 1944.**

● **Kodumaalt saabunud teadetel on mõne aja eest Tallinnas surnud tuntud kondiitrifirma omanik G. Heinman. Kadunu oli juba okupatsioonide vahetusel raskesti haige ja halvatud.**

● Berliini on ärevale olukorrale vaatamata jäänud mõned üksikud eestlased. Neist on üks eestlanna abiellunud sakslasest kopsuarsti dr. S-ga ja elab Wannsees. Keegi pr. S. töötab seal õmblejannana. Kuuldavasti on anglosaksi tsoonides veel mõningaid kaasmaalasi.

● Inglismaa eestlaskond jagunes mõne aja eest kaheks. Inglismaa eestlaste ühingu kõrvale asutasid need, kes rahul polnud, „demokraatliku klubi", milline nüüd on isegi oma ajalehte välja andma hakanud nimega „Tähised". Käsitsi paljundatud ajalehes, mis nähtavasti tahab olla „demokraatlikum", kui suurem osa Inglismaal asuvaist pagulasist, kirjutavad keegi E. Matsbeck ja Priit Ervi.

Soome põgenike katastroof-sõit

AHVENAMAA SAARED (St.-T.) — Praegu valitsevates sügistormides on toimunud kohutav mereõnnetus, mis nõudis 21 põgeniku elu — tõenäoliselt kõik Soome kodanikud. Soomlased on alustanud reisi Lõuna-Ameerikasse 14-tonnise mootorpurjeka Vernega, milline tormis sattus karile ja purustati kildudeks voogudes. Teekonda alustati kuuldavasti möödunud laupäeval Uusikaupungist. Verna oli tüüpiline skääridevaheline mootorpurjekas — 17 m pikk.

Paadi on Ahvenamaalt ostnud keegi Savola, kes aga ei teatanud oma kaasosaniku nimesid. Senini välja ujunud laipade hulgas on mitmeid lapsi.

Kanada ruttab relvastumisega

OTTAWA (AP) — Kanada peaministri asetäitja St. Laurent pöördus raadioteel rahva poole üleskutsega, et kõik kodanikud aitaksid kaasa riigikaitse tugevdamisele. Ühenduses oma üleskutsega ründas minister teravalt kommuniste.

Kaitseminister B. Claxton seletas ühes teises raadiokõnes, et Kanada relvastatud jõud on praegu seitse korda suuremad kui enne teist Maailmasõda. Sellele vaatamata vajab armee uusi sõdureid ja laiemat toetust.

Venevaenulik kommunistlik konverents Dessaus

Berliinist teatatakse, et hästi informeeritud isikute teatel on hiljuti toimunud vene tsoonis Dessaus väga tähtis poliitiline nõupidamine, mis oma iseloomult oli küll kommunistlik, kuid poliitiliselt kandis siiski väga teravat venevaenulist ilmet. Osavõtjaid oli mitmest rahvusest, kuid enamus sakslased vene tsoonist ja ka mõned esindajad Poolast. Tshehoslovakkiast ja Ungarist Nõupidamisel väljendati väga teravat protesti Moskva imperialistlikele tasalülitamiskatsetele. Osavõtjad nõudsid igaüks oma rahva nimel täielikku rahvuslikku rippumatust. Kõnedes rõhutati, et mitmesugustes kommunistlikes parteides — nii Saksamaal vene tsoonis, kui ka Poolas, Tshehhoslovakkias ja Ungaris — valitseb suur rahulolematus Moskva ja kominformi dikatuuriga. Nõupidamisel pooldati kommunistlikku poliitikat niisugusel viisil, nagu seda ajab marssal Tito Jugoslaavias ja otsustati seepärast nii propagandistlikult kui ka organisatoorselt koondada jõudusid, et teha iga maa kommunistlikku parteid rippumatuks Kremli direktiividest.

Konverentsil seletati ka mitmelt poolt, et kõigis idabloki riikides — ka neis, kes ei olnud esindatud — valitseb kasvav mässumeeleolu Moskva imperialismi vastu. Poola esindajad rõhutasid sellega ühenduses eriti Ukrainale ja Balti riikidele.

Briti laevastik taastamisel

LONDON (St.-T.) — Briti kiire relvastumine on nüüd laienenud ka laevastikule. Üle 100 hävitaja ja muu vähema üksuse, mis viimasel ajal tegevusetult seisid dokkides, on nüüd määratud relvastumisele ja moderniseerimisele, misjärele nad tagasi viiakse laevastiku kaitsevalmis reservi. Isegi need hävitajad, millised ootasid lammutamist, saavd reparatsiooni ja relvastuse.

Tehased, millised jätsid pooleli sõjalaevade ehituse, et kiirustada kaubalaevade ehitamisega, on asunud jälle sõjalaevade ehituste lõpuleviimisele. Nii on Belfastis praegu valmimas 45.000-tonnine lennukikandja „Eagle", mille ehitamist alustati sõja ajal.

„Eagle" jääb reaktsioonlii- ja rakettlennukite emalaevaks. Inglastel on praegu reservis üle 500 sõjalaeva. Enamikus neist saab teenistusse rakendada kümne päeva jooksul.

Tito relvastub naabrite vastu

BELGRAD (AP) — Jugoslaavia kindral Dapcevitsh pidas kõne, milles ta teravalt ründas Kominformi-maid ja seletas, et Titoarmeed veelgi suurendatakse ja tugevdatakse.

Dapcevitsh tähendas, et sõjajõudude efektiivsuse tõstmine on vastuseks naabrite kampaaniale Jugoslaavia vastu. Nõndanimetatud "marxistid" — demokraatliku rinde saboteerijad — on püüdnud Jugoslaavia armeed meelitada reetma oma maad, seletas kindral aadressiga Jugoslaavia punastele naabritele.

Uuendage tellimised

St.-T. Eestlastele viimaseks veerandaastaks

hiljemalt 25. septembriks

et kindlustada lehe saamist katkestamatult. Tellimisraha tasuda postkontoris tellimiskaardiga (tidningsrekvisition) postile, mitte talitusele.

Kirju ja sõjavange kodust

Saksamaa eestlastele on viimasel ajal jälle saabunud kodumaalt mõningaid kirju, millised aga harva sisaldavad siirast ja julgemat tooni. Peamiselt loetletakse elus olevate ja surnud inimeste nimesid. Allpool paar kirjanäidet, kus antakse edasi ka pildikesi oludest:

„*Sõda jättis meie kanti hirmsad* jäljed (kiri tuli Lääne-Võrumaalt). Kaks kolmandikku hoonetest on maha põlenud. Inimesed elavad saunades. *Vallamaja ümbrus oli maatasa.* Nüüd on juba mõned putkad ehitatud. Hobused ja muud loomad hävisid meil enamuses kõik. Kui sõjapaost tagasi jõudsin, hakkasin elumaja elamiseks korda seadma. Loomadest jäi ainult üks hobune. Vilja oli sõja tallermaale vähe järele jäänud. Suiviljast saime seemne ja natuke toiduks, rukkist ei saanud teragi, aga talve ajasime siiski kuidagi läbi.

Venemaalt sakslaste ajal siia toodud perekonnad jäeti kõik kohale. Mõnede nimele on talusid, milledes nad elasid, kinnitatud. Vallas on nüüd suur ühistu, mille alla kuuluvad villavabrik, laualõikus, turbaraba ja kõik endised eraisikutele ja ühistutele kuulunud masinad. Ühistu alla võeti ka mõned talud".

Lõuna-Võrumaalt kirjutatakse:
„*Kavatsen ära linna vabrikusse tööle minna. Põllul on raske ära elada. Meil on kole põud. 6 nädalat pole enam vihma tulnud*".

Kirjas ta mainis veel, et Petseri on terve, Võru aga kõvasti kannatanud. Antsla on täiesti maha põlenud. Tuttav vedurijuht olevat ühe 1944 a. Siberisse küüditatud perekonna kaks last omal algatusel kodumaale tagasi toonud.

Kesk-Viljandimaalt saabunud kirjas loetellakse möödunud talvel „külmale maale" viidute nimesid.

Pärnumaalt saadetud kirjas mainitakse, et paljud on juba tükk aega *Pärnus* ja *Tallinnas* „ülikoolis. Järgnevalt loetellakse terve rea vanemate inimeste nimesid.

Külas olevat ikka veel toitu küllalt.

Peale kirjade on uusi teateid tulnud ka kojupöörduvailt saksa sõjavangidelt. Alles äsja saabus kojusaadetute hulgas jälle mees, kes on viibinud kaks ja pool aastat Eestis. Ta asus peamiselt Tallinna sadama vangilaagris, kus abistati laevade lossimisel ja sadamaseadmete hädapärasel korrastamisel.

Ta jutustab, et Saksamaalt sõjasaagiga saabuvad laevad on tihti mehitatud eestlastega, kuid laeva juhtkonnas on ainult venelased.

Eestlased kui ka saksa sõjavangid on kaudselt saanud oma saksa markade tagavarasid nende meremeste kaudu välja smugeldada, kusjuures meremehed maksid saksa raha eest rublades.

Eestis teatavasti kaotas saksa raha venelaste sissetulekuga igasuguse kehtivuse.

Sakslane oli kahel korral Tallinnas tähele pannud trellitatud ronge, millised suuremal arvul eestlasi N. Liitu viisid.

Esimene juht oli novembris 1945, mil aktsioon kestis nädalapäevad. Teine juht olnud 1947. a. juunis, mil rongid väljusid Sadama jaamast. Tookord olnud küüditatavate hulgas ka naisi ja lapsi.

Jutustaja ei tea, kas need küüditamised olid kohalikud või ulatusid üle maa.

Tartu maanteele peavahi hoone vastu on ehitatud uus mereministeeriumi hoone, mida ehitasid ka sõjavangid. See hoone on viiekordne. Sõdurite kodu on uue hoone pealetulekul lammutatud.

69 eestlast üle Atlandi

WILMINGTON Põhja-Karoliinas (Reuter) — *Esmaspäeval saabus siia 69-liikmeline grupp eesti põgenikke 20 meetri pikkuses kuunaris.* Põgenikud, kelle hulgas oli 13 last, on olnud teel kaks kuud.

PLYMOUTH'ist Inglismaal teatab Reuter et 18 eesti põgenikku, kes olid teel Rootsist Buenos Airesisse ja aeti randa Plymouthi kohal, on saanud inglise võimudelt loa jääda Inglismaale kuueks kuuks. Põgenikest otsivad 16 inimest tööd lootuses teenida raha uue *mootori ostmiseks* kevadel.

N. EESTIST

★ Eeloleval sügisel alustab kommunistliku partei korraldusel N. Eestis tegevust terve mass igasuguseid partei „ülikoole", „koole" ja „seminare", milliste ülesandeks on ette valmistada võimalikult suurel arvul agitaatoreid ja propagandiste. Tallinnas on *poliitkoole loomisel rajoonide kaupa.* Need koolid peavad täiendama bolshevistlike funktsionääride ja järelvalvepropagandistide arvu.

★ „Kallile Jossif Vissarionovitshile" *kannavad* truualamlikult ette parteisekretär Karotamm, ministrite nõukogu esimees Veimer, varumisministeeriumi volinik Ridman ja põllumajanduslike ühistute esimees Pärl, et „N.Eesti riiklik viljavarumisplaan on täidetud enne tähtaega". Tänavu olevat riik saanud N. Eesti talunikelt 1.240.000 puuda vilja rohkem kui samaks ajaks möödunud aastal. Stalinile lubatakse veel „kokku võtta ülenormi-vilja" vähemasti 500.000 puuda! Tänavune saak ilmselt laseb korralikult koorida talumajapidamisi.

★ Pärnu mootoritehasese on „imporditud" stahhaanovlane-venelane Taraskin, kelle tööd vaadates eestlastel jäänud „suu otse ammuli". Nüüd virutavat kõik tööd Taraskini moodi. Tema jüngrite hulgas nimetatakse Herbert Ossi, Aleksander Johansoni, 70-aastast treial Tuski, Aleksander Talu, Artemi Karotamme, Jüri Maagi ja Juhan Põldotsa.

★ Endise Grand Marina varemete kohale on kavatsusel püstitada talvise ujumisbasseini hoone, millesse mahuksid kaks basseini — vettehüpeteks ja ujumiseks. Tallinna sportlased on käsutatud vareme̦id ära koristama. Bassein valmivat a. 1950.

★ Trükikäitises Punane Täht (end. Vaba Maa) Töötavad Karl Kivind, Karl Kopp, Hilda Sillandi ja Veinberg. Võrumaa kommunistliku partei sekretäriks on Tõnissoo.

★ Tartu ülikooli aulas arutati bioloogia küsimusi. Esinesid professorid Pill, Kaer ja Vaga ning dotsendid Mätas ja Aamisepp. Koosoleku avas praegune rektor Koort.

★ Rahva Hääl pahandab, et sügiskünnid arenevad vaevast viisi viljakamates maakondades Viljandi- ja Järvamaal. Visalt arenevat künd̦mine ka teistes maakondades. Kuigi viljavarumisplaan on täidetud riiklikus ulatuses, olevat Karksi, Vastsemõisa, Lohusuu, Avinurme, Kullamaa j. t. vallad suutnud oma plaani täita. Parteiorganitele tehakse kohustuseks neid valdu „aidata" ja ka ülenormid, mida Karotamm Stalinile lubas, sisse kasseerida.

CHURCHILL, kes praegu viibib Prantsusmaal puhkusel, veedab oma nädalalõpu koos Windsori hertsogiga. On võimalik, et nädalalõpp kujuneb suurpoliitiliseks, kuna Churchilli seltskonda on oodata veel kindral de Gaulle'i ja lord Beaverbrooki.

Taani vastus venelastele

KOPENHAAGEN (AB) — Vene raadio rünnakute puhul „teatavate Taani ringkondade" vastu, keda süüdistati „provokatsioonis Vene vastu", teatab Taani välisminister Rasmussen:

Need rünnakud meie maa vastu on *mõttetud. Minu teada pole Taanis levitatud kuuldusi vene rünnakuplaanidest* meie vastu. Oleme aga saanud raporte Bornholmist vene ülelendude kohta ja pole põhjust arvata, et need rapordid ei vasta tõele. Nende ülelendudele pole meie poolt aga omistatud mingit provokatiivset tähendust.

Edasi *dementeeris* Rasmussen vene süüdistusi, nagu oleks Taani Stockholmi konverentsil esitanud plaani „Briti-USA militäärblokiga" liitumiseks.

Rünnkrühmad Ida-Saksamaal

BERLIIN (AP) — Berliini kommunismivastased ajalehed teatavad, et kommunistid moodustavad vene tsoonis praegu illegaalseid rünnakrühmi, milised peavad tegevusse astuma siis, kui kommunistid püüavad *võimu oma kätte haarata kogu Saksamaal* vägivallaga.

Edasi teatatakse, et kommunistid moodustavad idatsooni tööstustööliste hulgas n. n. „politseipataljone".

Sabotaash idotsoonis

BERLIIN (Reuter.) — Vene tsooni ajakirjanduse teatel on Sachsenis paljastatud „pärastsõjaaegne suurim majandusliku sabotaashi ja korruptsioonifäär".

13 isikut on vangistatud, nende hulgas ka tsooni majanduskomisjoni ametnikke, Sachseni majandusministeeriumi tekstiilosakonna juhataja ning Meerane linnapea. Peasüüdlane, Sachseni valitsuse kergetööstuse osakonna juhataja, on sooritanud enesetapmise.

Rapordi järele on viimaste kuude jooksul müüdud 5 miljoni marga eest kaupu mustale börsile. Vene tsooni kommünikee paneb süü „briti ja ameerika agentidele", kes osaliselt olnud kaastegevad.

Keisri poeg kirjutamas

STUTTGART (DPD) — Endine saksa kroonprints Wilhelm on pikemat aega tegutsenud memuaaride kirjutamisega. Nüüd on tal valminud raamat „Bismarckist Hitlerini", millist ta kavatseb avaldada ühes inglise kirjastuses.

Ekskroonprints on ära kasutanud oma tutvused Hitleri, Göringi ja Todtiga, et heita pilku natside kulissidetagustesse.

Stockholmi Eesti Algkooli Sõprade Selts

korraldab teisipäeval, 28. septembril s. a. algusega kell 18.00 avaliku loengu Stockholmi Eesti Algkooli aulas, Ringvägen 66, teemal: Tänapäeva Kanada. Referent dipl. ing. E. Juststshuk. Loengut selgitavad valguspildid. Pääsmed eelmüügil Eesti Komitees ja Eesti Algkoolis. Pääsme hind kr. 2:—. Loengust saadav tulu läheb Stockholmi Eesti Algkooli heaks.

S.E.A.E. Seltsi juhatus.

BRITI ÕHUMINISTEERIUM teatab, et ta nüüdsest peale värbab Briti õhujõudude vabatahtlikku lennuvälja-reservi ka naisi.

RAHVUSFONDI teated

ERF'i Eskilstuna osakonna teateid

Pühapäeval 26 skp. k. a. algusega kl. 14.00 kõneleb ERF'i Juhatuse liige, mag. Endel Kareda Eskilstuna Folkets Huset'is välispoliitiliselt olukorrast ja pagulaskonna päevaküsimusist. Osavõtt kõigile vaba.

Mag. Kareda ettekandele järgneb ERF'i Eskilstuna Osakonna r a u d k a a r d i - o m a n i k e a a s t a - p e a k o o s o l e k alljärgneva päevakorraga: 1. Koosoleku rakendamine. 2. Osakonna ajutise kodukorra esitamine. 3. Tegevus- ja kassa-aruanne. 4. Tegevuskava ja eelarve. 5. Valimised. 6. Koosolekul esiletõstetud küsimused.

Neil, kes senini veel ei ole raudkaarti omandanud, või on viimased panused tasumata, on võimalus seda teha kohapeal enne koosoleku algust. Koosolekust teatatakse eesti ajalehtetes — isiklike kutseid ei saadeta. Kõiki raudkaardi-omanikke palutakse koosolekust osavõtta.

ERF'i Eskilstuna Toimkond.

Märkus: Peakoosolek on otsusevõimeline, kui sellest võtab osa vähemalt 1/3 osakonna liikmeid. Kui p.-koosolekust ei võta osa vajalik arv liikmeid — peatakse p.-koosolek sama päevakorra arutamiseks pooltundi hiljem, milline on, osavõtjate arvule vaatamata, otsusevõimeline.

Eskilstuna

ERF'i Eskilstuna Toimkonna koosolekud toimuvad kolmapäeviti kell 19.00—21.00 Eskilstuna Eesti Seltsi ruumes, Frimurarehotellis. Mainitud ajal registreeritakse ka uusi ERF'i liikmeid — raudkaardiomanikke ning võetakse vastu kuupanuseid neilt, kellel need on veel tasumata.

Samas saab kätte ERF'i kunsti ja kirjanduse loterii võite, mis on senini veel väljavõtmata (esimesel kohal seisab pileti number ja kriipsu järel võidu number): 32—219, 54—134, 65—773, 80—657, 107—354, 108—597, 122—718, 130—508, 173—770, 178—776.

ERF'i Eskilstuna Toimkond.

Läti kunstnikud

Herta Lusis ja Attis Teichmanis esinevad Boråsis 24. sept. s. a. kl. 19 KFUM saalis. Göteborgis 25. sept. kl. 20 kontserthoone väikeses saalis ja Lundis 26. sept. kl. 19 St. Mikaeli kabelis.

Norrköpingi maleteateid

5. septembril toimus Eesti Kodu ruumes malesimultaan 12 osavõtjaga. Simultaani andis hr Udo Nurme, kes võitis 8, kaotas 2 ja viigistas 2 partiid.

Norrköpingi Eesti Maleklubi korraldab esmaspäeval, 27. septembril kell 19 KFUMi ruumes, Skolgatan 3 avakoosoleku kõigile kohalikele maletajaile hooaja alustamiseks. Koosolekul valitakse uus ringi juhatus ja arutatakse eeloleva hooaja tegevuskava.

INDIAS VALITSEB UPUTUS ühendatud provintsides. Tuhat küla on täielikult veevoogude poolt maapinnalt ära pühitud. Gangese veeseis on kõrgem kui kunagi varemini viimase 30 aasta jooksul. 6.000 ruutkilomeetrit provintsi rikkamaist põllumajandusaladest on vee all.

★

KOPENHAAGEN on nüüd kasvanud 1,1 miljoniliseks suurlinnaks.

Kas on kaasasõita soovijaid
LÕUNA-AAFRIKASSE
Vabu kohti 15.
Laev on uus, 96 tn. ehitatud terasest. Väljasõit detsembris, või siis, kui kaasasõitjad soovivad. Sõidust huvitatuid palutakse kohe ühendusse astuda. Laev on näha Göteborgis, Hamnkanal, Fia. Ettemaks kviitungi vastu. Vastused aadr. Knut Lundgren, Skeppsbron 3, Fia, Göteborg.